

## SOCIALNE VLOGE ANTROPOLOGIJE INTERKONGRES IUAES V LIZBONI (5.-12. 1990)

PETER FISTER\*

Na posebno povabilo organizatorjev kongresa IUAES sem bil kot vodja sekcije zadnjega kongresa v Zagrebu (1988) naprošen, naj na letošnjem srečanju v Lizboni predstavim del raziskav, ki so bile tedaj navedene. Po prvem dogovoru naj bi sodeloval v sekciji Anthropology and Environment.

Ker kljub številnim prošnjam vse do konca avgusta ni bilo mogoče dobiti zagotovila za pokritje stroškov, čeprav je bil referat že pripravljen, nisem mogel dovolj zgodaj potrditi udeležbe; kasneje se je pokazalo, da je bil to problem skoraj polovice referentov. Po obvestilu, da je bil vendarle zagotovljen denar (po posredovanju etnološkega društva), je bilo mogoče dovolj hitro vzpostaviti zvezo z organizatorji kongresa in pripraviti vse potrebno za udeležbo.

Kongres je potekal v Lisboni, deloma v starem univerzitetnem centru (F. C. S. H. Campus), deloma v novem (tehniške fakultete), video sekcija je delala posebej v Palácio Ceia pod pokroviteljstvom portugalske TV in ministrstva za informacije.

Od prvotno predvidenih pribl. 450 udeležencev se jih je (po podatkih informacijskega centra) udeležilo okrog 360; največ je manjkalo referentov iz SZ, manjkali pa so tudi nekateri prijavljeni iz Jugoslavije. Organizacija kongresa je bila v splošnem močno nagnjena k improvizaciji, odpovedane so bile strokovne ekskurzije, preoblikovali so sekcije, dnevna informacijska služba je delovala le provizorno. Najboljše je bila pripravljena video sekcija, za katero je bilo potrebno posebno dovoljenje.

Predloženi referat z naslovom The Parallels between the Preservation of Architectural Heritage and National Identity so organizatorji uvrstili v temeljno sekcijo Anthropology and Culture, ki je bila najštevilnejša po referatih in po poslušalcih. V njenem okviru so bile zbrane tudi nekatere teme, ki bi sicer sodile v bolj specializirane (npr. v povsem novo sekcijo Urban anthropology), tako da je bila celota zastavljena močno mozaično. Referat sem predstavil v petek, 7. 9. 90, v dopoldanskem terminu. Posebno zanimanje za temo so pokazali udeleženci iz Evrope (Nizozemska, Velika Britanija, Portugalska itd.) iz Indije in iz obeh Amerik - z njimi sem vzpostavil ustrezne zveze, posebej s predsednikom sekcije za muzeologijo M. K. Gautamom, s katerim naj bi tudi v prihodnje izmenjavali izkušnje.



Poleg dela v temeljni sekciji sem se aktivno udeležil tudi kongresnega dela v sekcijah Anthropology and Museology in v video sekciji, obakrat z diskusijskimi prispevki.

V muzeološki sekciji jim je za razliko od osnovne (kultura) uspelo skleniti z nekaterimi temeljnimi dilemami: največ razprave je bilo v zvezi s pojmom ohranjanja materialne kulturne dediščine "in situ" oziroma možnosti prenašanja v druge kraje, posebno muzeje ali celo druge regije. Večina razpravljalcev se je strinjala, da gre za čim doslednejše ohranjanje "in situ", posebej še pri arhitekturni dediščini, široko razpravo pa je zbudilo vprašanje tako imenovanih "nacionalnih" predstavitev; temeljno vprašanje je bilo, kaj pomeni kulturna dediščina, ki so jo nekdanji kolonizatorji prenesli v Evropo, danes pa jo narodi, ki so se v Afriki, Aziji ali drugje že osamosvojili, zahtevajo nazaj kot svojo. V zvezi s temi vprašanji se je dokaj jasno pokazala tudi omejitev pri postavljanju arhitekturnih muzejev (skansenov), ki naj bi bili vendarle pedagoški, ne pa znanstveni, medtem ko je kljub vsem težavam potrebno vztrajati pri doslednejšem ohranjanju arhitekture v okolju, kjer je ta nastala. V okviru te teme sem največ sodeloval v razpravi, hkrati pa postavil tudi hipotezo, da ni mogoče zgolj znanstveno preučevanje brez predvidevanja posledic (tako imenovano "neobremenjeno akademsko raziskavo" je zagovarjal predvsem prof. A. Ehrenhaut, Dept. Sociology and Anthropology, Winsor, Canada).

V okviru video sekcije je bilo mogoče ugotoviti, da kljub mnogo večjim možnostim (finančnim, tehničnim...) tudi v tako razvitih državah, kot so ZDA, etnološko raziskovanje uporablja video tehniko zgolj kot amatersko beleženje določenih dogodkov ali okolja. Vse mogoče kombinacije (predstavitev četrte "časovne" dimenzije, gibanje skozi prostor, vizualne raziskave itd.), ki jih sicer ponuja video, pa so še vedno neizrabljene. Posebej prikazani proizvodi portugalskih, deloma pa tudi ameriških (Nancy da Silveira, Clairmont, California) v resnici niso dosegli sicer skromnih začetkov uporabe video tehnike pri nas. Kot posebna zanimivost se je v okviru te sekcije razvila tudi ostra razprava med Portugalci, v kateri so nekateri še vedno označevali video posnetke kot politično propagando, značilno za uradno televizijo...

Nasplošno je mogoče oceniti kongres IUAES v Lizboni kot uvod v bodoče kongrese z vnaprej dogovorjeno tematiko in z neverjetnim zoževanjem izbora tem; tako bo verjetno usmerjen kongres leta 1992 v Mehiki. Jugoslovanski prispevek je bil naravnian predvsem v področje muzeologije - tam so bili predstavljeni štirje referati; dva referata tujih poročevalcev pa sta obravnavala specifično jugoslovanskega prostora predvsem kot posledico posebnih političnih razmer sedanjosti. Prvotno je bilo pripravljenih 14 referentov iz Jugoslavije...

Med Jugoslovani so z referati sodelovali: K. Marković (Zagreb), F.



Damodar (Zagreb), I. Stefanović (Novi Sad), P. Fister (Ljubljana). Kongresa se je udeležila tudi Majda Fister (na svoje stroške) v imenu Slov. entografskega društva, ki bo pripravila posebno srečanje s poročilom o kongresu, kot urednica Glasnika slov. etnološkega društva pa bo prispevala članek v glasilo. Na kongresu predstavljeni referat bo preveden in prav tako objavljen v naslednji številki Glasnika.

Ker zaradi močno razdrobljene organizacije ni bilo mogoče več časa posvetiti ogledom portugalskih posebnosti, so bili ti usmerjeni na sorazmerno bližino Lizbone, o tem pa je bil posnet tudi video, ki bo predvajan v okviru že omenjenega srečanja etnološkega društva.



"Še žal nam bo, da tako brezskrbno uničujemo našo stavbno dediščino!" (P. Fister) (foto F. Modic)